

DATOS IDENTIFICATIVOS

Fisioterapia xeral

Materia	Fisioterapia xeral			
Código	P05G170V01304			
Titulación	Grao en Fisioterapia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	1c
Idioma				
Departamento	Biología funcional e ciencias da saúde			
Coordinador/a	Rodríguez Fuentes, Gustavo			
Profesorado	González Dopazo, Lois Rodríguez Fuentes, Gustavo			
Correo-e	gfuentes@uvigo.es			
Web	http://http://webs.uvigo.es/gfuentes/			
Descrición xeral	<p>Esta materia é unha materia obrigatoria do 2º curso do Título de Grao de Fisioterapia (impártese no 1º cuadrimestre). Nela estúdase o uso terapéutico da masoterapia, da termoterapia, da hidroterapia, da magnetoterapia e da fototerapia, e as súas modalidades.</p> <p>Debido aos seus contidos, é importante ter coñecementos previos sobre anatomía, fisioloxía, biofísica e anatomía palpatoria. Ademais, o seu encadre dentro da Titulación serve ao mesmo tempo para xerar no alumnado, xunto coas outras materias sobre coñecementos básicos xerais e específicos da Fisioterapia, unha base que facilite o desenvolvemento das materias chamadas no plan de estudos como "Fisioterapia en Especialidades Clínicas" e "Estancias Clínicas", en terceiro e cuarto cursos, e que implican a interrelación dos coñecementos de valoración e tratamento básicos e específicos empregados dentro do arsenal dun fisioterapeuta para tratar procesos patolóxicos concretos dentro de cada especialidade clínica: traumatoloxía, reumatoloxía, ortopedia, neuroloxía periférica, xenitourinario,...</p>			

Competencias

Código		Tipoloxía
CG2	Coñecer e comprender as ciencias, os modelos, as técnicas e os instrumentos sobre os que se fundamenta, articula e desenvolve a fisioterapia.	- saber
CG3	Coñecer e comprender os métodos, procedementos e actuacións fisioterapéuticas, encamiñados tanto á terapéutica propiamente dita, a aplicar na clínica para a reeducación ou recuperación funcional, como á realización de actividades dirixidas á promoción e mantemento da saúde.	- saber
CG5	Valorar o estado funcional do paciente, considerando os aspectos físicos, psicolóxicos e sociais.	- saber facer
CG6	Valoración diagnóstica de coidados de fisioterapia segundo as normas e cos instrumentos de validación recoñecidos internacionalmente.	- saber facer
CG9	Avaliar a evolución dos resultados obtidos co tratamento en relación cos obxectivos marcados.	- saber - saber facer
CG14	Incorporar os principios éticos e legais da profesión na práctica profesional así como integrar os aspectos sociais e comunitarios na toma de decisións.	- saber facer
CG15	Participar na elaboración de protocolos asistenciais de fisioterapia baseada na evidencia científica.	- saber facer
CG19	Comunicarse de modo efectivo e claro, tanto de forma oral coma escrita, cos usuarios do sistema sanitario así como con outros profesionais.	- saber facer - Saber estar / ser
CE7	Coñecer e comprender as bases físicas dos distintos axentes físicos e as súas aplicacións en Fisioterapia	- saber - saber facer
CE8	Coñecer e comprender os principios e aplicacións dos procedementos de medida baseados na biomecánica e na electrofisioloxía	- saber

CE14	Coñecer e comprender os conceptos de exploración física, valoración, diagnóstico e pronóstico; as bases teóricas das valoracións, test e comprobacións funcionais, a avaliación científica da súa utilidade e efectividade, así como as etapas e recursos do proceso de intervención de fisioterapia	- saber
CE16	Coñecer e comprender os cambios estruturais, fisiolóxicos, funcionais e de conduta que se producen como consecuencia da intervención da Fisioterapia	- saber
CE18	Coñecer e comprender os procedementos fisioterapéuticos xerais e os derivados doutros axentes físicos	- saber
CE20	Adquisición de vocabulario propio no campo da Fisioterapia	- saber
CE21	Adquirir formación científica básica en investigación	- saber
CE35	Valorar o estado funcional do paciente/usuario, considerando os aspectos físicos, psicolóxicos e sociais	- saber
CE36	Determinar o Diagnóstico de Fisioterapia de acordo coas normas recoñecidas internacionalmente e cos instrumentos de validación internacionais. Esta competencia inclúe xerarquizar as necesidades do paciente/usuario para atender con prioridade aquelas que máis comprometan ao proceso de recuperación	- saber - saber facer
CE38	Executar, dirixir e coordinar, o Plan de Intervención de Fisioterapia, atendendo ao principio da individualidade do usuario e utilizando as ferramentas terapéuticas propias da Fisioterapia, é dicir, o conxunto de métodos, procedementos, actuacións e técnicas que mediante a aplicación dos medios físicos: curan, recuperan, habilitan, rehabilitan, adaptan e readaptan ás persoas con deficiencias, limitacións funcionais, discapacidades e minusvalías; preveñen as enfermidades e promoven a saúde ás persoas que queren manter un nivel óptimo de saúde	- saber facer
CE39	Avaliar a evolución dos resultados obtidos co tratamento de Fisioterapia en relación aos obxectivos marcados e aos criterios de resultados establecidos. Para iso será necesario: definir e establecer os criterios de resultados; realizar a valoración da evolución do paciente/usuario; rediseñar os obxectivos segundo a valoración, si é preciso; e adecuar o plan de intervención ou tratamento aos novos obxectivos, no seu caso	- saber facer
CE41	Proporcionar unha atención de Fisioterapia de forma eficaz, outorgando unha asistencia integral aos pacientes/usuarios, para o que será necesario: Interpretar as prescricións facultativas; preparar o entorno en que se levará a cabo a atención de Fisioterapia para que sexa comfortable; manter informado ao paciente do tratamento que se lle aplica, explicándolle as probas e manobras que se lle practican, a preparación que requiren, e exhortarlle a que colabore en todo momento; rexistrar diariamente a aplicación da atención en Fisioterapia, a evolución e os incidentes da mesma; identificar signos e síntomas de alteración das funcións biolóxicas relacionados coa atención de Fisioterapia; controlar e interpretar os signos vitais durante a execución do tratamento diario; orientar as actividades e modo de actuación en relación cos pacientes/usuarios, do persoal non sanitario e subalterno; e avaliar a propia atención proporcionada aos pacientes/usuarios	- saber facer - Saber estar / ser
CE42	Intervir nos ámbitos de promoción da saúde e prevención da enfermidade	- saber facer
CE44	Incorporar á cultura profesional os principios éticos e legais da profesión	- saber facer - Saber estar / ser
CE45	Incorporar a investigación científica e a práctica baseada na evidencia como cultura profesional	- saber facer
CE49	Afrontar o estrés, o que supón ter capacidade para controlarse a si mesmo e controlar a contorna en situacións de tensión	- Saber estar / ser
CE51	Motivar a outros. O que supón ter a capacidade de xerar nos demais o desexo de participar activamente e con ilusión en calquera proxecto ou tarefa	- saber facer - Saber estar / ser
CE52	Aplicar os principios ergonómicos ou de hixiene postural no desenvolvemento da súa actividade	- saber facer
CT1	Comunicación oral e escrita nas linguas cooficiais da Comunidade Autónoma.	- saber facer
CT2	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT3	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT4	Capacidade de xestión da información	- saber facer
CT5	Resolución de problemas	- saber facer
CT6	Toma de decisións	- saber facer
CT7	Coñecementos de informática relativos ao ámbito de estudo	- saber
CT9	Compromiso ético	- Saber estar / ser
CT10	Traballo en equipo	- saber facer
CT11	Habilidades nas relacións interpersoais	- saber facer - Saber estar / ser
CT12	Razoamento crítico	- saber facer
CT13	Recoñecemento da diversidade e a multiculturalidade.	- Saber estar / ser
CT15	Aprendizaxe autónoma	- saber facer
CT16	Motivación por a calidade.	- Saber estar / ser

CT17	Adaptación a novas situacións	- saber facer - Saber estar / ser
CT18	Creatividade	- saber facer
CT19	Iniciativa e espírito emprendedor	- saber facer
CT20	Liderado	- saber facer
CT23	Traballar con responsabilidade	- saber facer
CT24	Manter unha actitude de aprendizaxe e mellora	- Saber estar / ser
CT25	Manifestar respecto, valoración e sensibilidade ante o traballo dos demais	- Saber estar / ser
CT27	Manifestar discreción	- Saber estar / ser
CT28	Mostrar a súa orientación ao paciente/usuario	- saber facer
CT29	Axustarse aos límites da súa competencia profesional	- Saber estar / ser
CT30	Desenvolver a capacidade para organizar e dirixir	- saber facer

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Definir a masoterapia e lembrar os seus antecedentes	CG2 CG3 CE20
Describir os principios básicos da masoterapia	CG2 CG3 CE7
Diferenciar e aplicar as manobras básicas da masoterapia	CG3 CG5 CG6 CG9 CG14 CG19 CE8 CE14 CE16 CE18 CE20 CE35 CE36 CE39 CE41 CE42 CE44 CE49 CE51 CT1 CT3 CT9 CT11 CT13 CT20 CT23 CT25 CT27 CT28 CT29 CT30

Deseñar e aplicar unha masaxe	CG15 CG19 CE38 CT3 CT5 CT6 CT12 CT15 CT16 CT17 CT18 CT19 CT23 CT24 CT27 CT28 CT29
Definir a hidroterapia e lembrar os seus antecedentes	CG2 CG3 CE20
Describir os principios básicos da hidroterapia	CG2 CG3 CE7
Diferenciar as distintas técnicas de tratamento empregadas na hidroterapia e demostralas practicamente	CG3 CG5 CG6 CG9 CG14 CG19 CE8 CE16 CE18 CE20 CE35 CE36 CE39 CE41 CE42 CE44 CE49 CE51 CE52 CT1 CT3 CT9 CT11 CT13 CT20 CT23 CT25 CT27 CT28 CT29 CT30
Definir a termoterapia e lembrar os seus antecedentes	CG2 CG3 CE20
Describir os principios básicos da termoterapia	CG2 CG3 CE7

Diferenciar as distintas modalidades de termoterapia e demostralas practicamente

CG3
CG5
CG6
CG9
CG14
CG19
CE16
CE18
CE20
CE35
CE36
CE39
CE41
CE42
CE44
CE49
CE51
CE52
CT1
CT3
CT9
CT11
CT13
CT20
CT23
CT25
CT27
CT28
CT29
CT30

Definir a fototerapia e lembrar os seus antecedentes

CG2
CG3
CE20

Describir os principios básicos da fototerapia

CG2
CG3
CE7

Diferenciar as distintas modalidades de fototerapia e demostralas practicamente

CG3
CG5
CG6
CG9
CG14
CG19
CE8
CE16
CE18
CE20
CE35
CE36
CE39
CE41
CE42
CE44
CE49
CE51
CE52
CT1
CT3
CT9
CT11
CT13
CT20
CT23
CT25
CT27
CT28
CT29
CT30

Definir a magnetoterapia e lembrar os seus antecedentes	CG2 CG3 CE20
Describir os principios básicos da magnetoterapia	CG2 CG3 CE7
Demostrar practicamente unha aplicación de magnetoterapia	CG3 CG5 CG6 CG9 CG14 CG19 CE8 CE16 CE18 CE20 CE35 CE36 CE39 CE41 CE42 CE44 CE49 CE51 CE52 CT1 CT3 CT9 CT11 CT13 CT20 CT23 CT25 CT27 CT28 CT29 CT30
Analizar artigos sobre un tema da materia en grupo, sintetizar a información dos mesmos, interpretar os seus datos e defendelos diante doutros grupos de alumn@s	CG19 CE21 CE45 CE51 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT9 CT10 CT11 CT12 CT15 CT16 CT17 CT18 CT19 CT20 CT23 CT24 CT25 CT30

Contidos

Tema

TEMARIO TEÓRICO

• Masoterapia clásica.

Principios xerais da aplicación da masaxe clásica.

• Fototerapia:	Radiación infravermella. Radiación ultravioleta. Laserterapia
• Magnetoterapia.	Magnetoterapia
• Termoterapia	Termoterapia Crioterapia.
• Hidroterapia.	Principios da Hidroterapia. Modalidades de aplicación da Hidroterapia.

TEMARIO PRÁCTICO

• Masoterapia clásica.	Manobras de masaxe clásica.
• Fototerapia:	Radiación infravermella. Radiación ultravioleta. Laserterapia.
• Magnetoterapia.	Magnetoterapia
• Termoterapia.	Termoterapia Crioterapia.
• Hidroterapia	Aplicación das técnicas hidroterápicas. Aplicación das técnicas hidrocínéticas.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Sesión maxistral	29	58	87
Prácticas de laboratorio	40	72	112
Traballos tutelados	1	19	20
Probas de resposta curta	2	0	2
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	2	0	2
Traballos e proxectos	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Clases teórico-participativas onde se fomente a participación activa do alumnado, utilizarase a consulta didáctica, debate, estudo de casos e estratexias de resolución de problemas. Emprego de forma xenérica de medios audiovisuais, fundamentalmente ordenador persoal e proxector de vídeo. O alumno recibirá ao longo do cuadrimestre as diapositivas elaboradas polo profesor que lle servirán de guía a través da plataforma Tem@.
Prácticas de laboratorio	Nas clases prácticas seguirase unha metodoloxía demostrativa cunha análise razoada de casos prácticos. O profesor mostrará os diferentes métodos e técnicas de Fisioterapia, así como as súas aplicacións. A continuación os alumnos realizarán por parellas a práctica entre eles, sendo corrixidos polo profesor e aclarando todas as dúbidas que poidan xurdir. Na corrección terase en conta, por unha parte, a posición do usuario/paciente, así como a execución da manobra e, por outra parte, a altura da mesa de tratamento e a postura do alumno que está a realizar a práctica. As prácticas de laboratorio faranse por grupo no laboratorio de Fisioterapia indicado polo profesor.
Traballos tutelados	O estudante elaborará en grupo un documento sobre unha temática da materia (conformaranse 12 grupos de traballo). Esta actividade inclúe a busca e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción e análise crítica. Utilizarase a plataforma Tem@. Unha vez elixido o tema, o grupo procederá á busca de artigos sobre o tema elixido (tantos artigos como alumn@s no grupo), elaborará un resumo (de cada un dos estudos) e, a continuación, fará un comentario sobre os resultados atopados neles. Resumos e comentarios subiranse a un foro aberto de cara a que os compañeiros poidan coñecer os resultados aportados por cada un dos grupos. Cada grupo terá que, posteriormente, presentar unha breve análise da información aportada por dous dos outros grupos.

Atención personalizada

Descrición

Sesión maxistral	Aparte das titorías xenéricas, que terán un desenvolvemento planificado (6 horas á semana, no caso do coordinador da materia, en horario preestablecido e que se pode consultar na páxina web do profesor - http://webs.uvigo.es/gfuentes - ou na plataforma de ensinanza virtual faiTIC - http://faitic.uvigo.es/ -; para o resto do profesorado, consultar a Guía da Titulación), farase un apoio personalizado ao alumnado vía electrónica ao longo do semestre. Este seguimento farase ben a través de mensaxes ao enderezo electrónico do profesor indicando en Asunto "TITORÍAS" (endereço-e do coordinador: gfontes@uvigo.es), ben a través do apartado de "dúvidas e opinións xerais" existente na sección de "foros" da materia dentro da plataforma de ensinanza virtual faiTIC (http://faitic.uvigo.es/). Dedicarase esta atención personalizada, fundamentalmente, a resolver as dúvidas que o desenvolvemento da materia xere ao alumnado (na teoría, nas prácticas e/ou na realización dos traballos), así como a orientar ao alumnado no traballo a desenvolver para a materia, nas cuestións relativas á avaliación, ou calquera outra cuestión que estea vinculada á materia, así como, se o precisa o alumnado, orientación académica, profesional e/ou persoal.
Prácticas de laboratorio	Aparte das titorías xenéricas, que terán un desenvolvemento planificado (6 horas á semana, no caso do coordinador da materia, en horario preestablecido e que se pode consultar na páxina web do profesor - http://webs.uvigo.es/gfuentes - ou na plataforma de ensinanza virtual faiTIC - http://faitic.uvigo.es/ -; para o resto do profesorado, consultar a Guía da Titulación), farase un apoio personalizado ao alumnado vía electrónica ao longo do semestre. Este seguimento farase ben a través de mensaxes ao enderezo electrónico do profesor indicando en Asunto "TITORÍAS" (endereço-e do coordinador: gfontes@uvigo.es), ben a través do apartado de "dúvidas e opinións xerais" existente na sección de "foros" da materia dentro da plataforma de ensinanza virtual faiTIC (http://faitic.uvigo.es/). Dedicarase esta atención personalizada, fundamentalmente, a resolver as dúvidas que o desenvolvemento da materia xere ao alumnado (na teoría, nas prácticas e/ou na realización dos traballos), así como a orientar ao alumnado no traballo a desenvolver para a materia, nas cuestións relativas á avaliación, ou calquera outra cuestión que estea vinculada á materia, así como, se o precisa o alumnado, orientación académica, profesional e/ou persoal.
Traballos tutelados	Aparte das titorías xenéricas, que terán un desenvolvemento planificado (6 horas á semana, no caso do coordinador da materia, en horario preestablecido e que se pode consultar na páxina web do profesor - http://webs.uvigo.es/gfuentes - ou na plataforma de ensinanza virtual faiTIC - http://faitic.uvigo.es/ -; para o resto do profesorado, consultar a Guía da Titulación), farase un apoio personalizado ao alumnado vía electrónica ao longo do semestre. Este seguimento farase ben a través de mensaxes ao enderezo electrónico do profesor indicando en Asunto "TITORÍAS" (endereço-e do coordinador: gfontes@uvigo.es), ben a través do apartado de "dúvidas e opinións xerais" existente na sección de "foros" da materia dentro da plataforma de ensinanza virtual faiTIC (http://faitic.uvigo.es/). Dedicarase esta atención personalizada, fundamentalmente, a resolver as dúvidas que o desenvolvemento da materia xere ao alumnado (na teoría, nas prácticas e/ou na realización dos traballos), así como a orientar ao alumnado no traballo a desenvolver para a materia, nas cuestións relativas á avaliación, ou calquera outra cuestión que estea vinculada á materia, así como, se o precisa o alumnado, orientación académica, profesional e/ou persoal.

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas
------------	--------------------------------------

<p>Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.</p>	<p>Exame práctico onde o alumno contesta dun modo práctico a 4 supostos (sesenta minutos de duración; deses sesenta minutos, unha das preguntas de masaxe consistirá en aplicar unha masaxe sobre unha zona corporal durante 20 minutos). Estes supostos prácticos son elixidos ao azar polo alumno dentro do conxunto de casos clínicos que se fixeron ao longo do curso.</p> <p>Todas as preguntas valoraranse de 0 a 10 puntos, pero cun peso diferente dentro do exame práctico. Así, a pregunta longa de masaxe suporá o 50% da cualificación final no exame práctico, o 25% a pregunta de hidroterapia, o 15% a de magnetoterapia/fototerapia e o 10% a de masaxe curta/termoterapia/crioterapia.</p> <p>Para poder realizar o exame práctico, hai que presentarse primeiro ao teórico. Sacarase listado, tras o exame teórico, co horario de exame para cada parella de alumnos.</p> <p>Farase un sorteo público para determinar a partir de qué alumno da comezo o exame práctico.</p> <p>Para superar o exame, o alumno terá que acadar, polo menos, 2,5 puntos (corresponde a un 5 nunha escala de 0 a 10 puntos). En todo caso, e de cara a unha posible media co exame teórico, non se pode acadar menos de 2 puntos (corresponde a un 4 nunha escala de 0 a 10 puntos). Ademais, en ningunha dos dous bloques de que se compoñe o exame práctico poderase acadar menos dun 3 (nunha escala de 0 a 10 puntos) para que faga media co resto das partes.</p>	<p>50</p>	<p>CG3 CG5 CG6 CG9 CG14 CG15 CG19 CE14 CE18 CE35 CE36 CE38 CE39 CE41 CE44 CE49 CE51 CE52 CT1 CT6 CT9 CT13 CT16 CT17 CT28 CT29 CT30</p>
--	--	-----------	--

Traballos e proxectos	<p>Á hora de avaliar o traballo tutelado, esta valoración incluíra a valoración do propio traballo entregado por cada grupo, así como a análise feita dos dous grupos que se teña que valorar. Así, o 40% da puntuación do traballo dependerá dos resumos feitos, o 30% os comentarios sobre os propios resultados atopados nos artigos e o outro 30% pola análise da información aportada polos dous grupos que lles correspondeu valorar.</p> <p>A realización do traballo é obrigatoria para superar a materia. Ao mesmo tempo, para a superación do traballo, será imprescindible asistir ás titorías, así como presentalo nas datas establecidas ao inicio do cuadrimestre.</p> <p>O traballo terá que ser entregado en soporte informático ao profesor, empregando para iso a plataforma de ensinanza virtual faiTIC (http://faitic.uvigo.es/), subindo o conxunto do traballo ao espazo indicado polo profesor responsable dos traballos.</p> <p>O traballo considerase superado se se acada, polo menos, 0,5 puntos (corresponde a un 5 nunha escala de 0 a 10 puntos). En todo caso, e de cara a facer media cos exames teórico e práctico, o alumno debe acadar cando menos 0,4 puntos (corresponde a un 4 nunha escala de 0 a 10 puntos).</p>	10	CG15 CG19 CE18 CE21 CE45 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT7 CT10 CT11 CT12 CT13 CT15 CT16 CT17 CT18 CT19 CT20 CT23 CT24 CT25 CT27 CT30
Probas de resposta curta	<p>Exame teórico de 10 preguntas curtas (duración máxima de 2 horas). Tódalas preguntas terán o mesmo valor. Para superalo, o alumno terá que acadar, polo menos, 2 puntos (corresponde a un 5 nunha escala de 0 a 10 puntos). En todo caso, e de cara a unha posible media co exame práctico, non se poderá acadar menos de 1,6 puntos (corresponde a un 4 nunha escala de 0 a 10 puntos). Ademais, o exame teórico constará de dous bloques e en cada un deles haberá que acadar un mínimo dun 3 (nunha escala de 0 a 10 puntos) para que faga media co resto dos bloques.</p>	40	CG2 CG3 CG5 CG6 CG19 CE7 CE8 CE14 CE16 CE18 CE20 CE36 CE42 CT1 CT15

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Aos alumnos que non superen a materia, gardaráselles a parte superada para a segunda convocatoria dentro do mesmo ano académico.

Lembrar que para superar a materia, hai que asistir ás titorías, e presentar o traballo dentro das datas establecidas na programación da materia.

Bibliografía. Fontes de información

BÁSICAS

* Albornoz Cabello M, Meroño Gallut J. Procedimientos generales de Fisioterapia. Práctica basada en la evidencia. Barcelona: Elsevier España; 2012.

- * Cameron MH. Agentes físicos en rehabilitación. De la investigación a la práctica. 4ª ed. Barcelona: Elsevier España; 2013.
- * Plaja Masip, J. Analgesia por medios físicos. Madrid: McGraw-Hill/Interamericana, 2002.
- * Torres M, Salvat I. Guía de masoterapia para fisioterapeutas. Madrid: Medica Panamericana; 2006.

COMPLEMENTARIAS

- * Agne JE. Electrotermofototerapia. Santa Maria, RS: O Autor; 2013.
- * Agne JE. Eletrotermoterapia. Teoria e prática. Santa María, RS: Orium; 2004.
- * Agne JE. Eu sei eletroterapia... Santa Maria: Pallotti; 2009.
- * Aramburu de Vega C, Muñoz Díaz E, Igual Camacho C. Electroterapia, termoterapia e hidroterapia. Madrid: Síntesis; 1998.
- * Arnould-Taylor W. Arnould-Taylor's Principles and Practice of Physical Therapy. 4ª ed. London: Stanley Thornes; 1997.
- * Bachmann RM, Schleinkofer GM. Guía práctica de la hidroterapia Kneipp. Las aplicaciones curativas del agua, paso a paso. Barcelona: Integral; 1998.
- * Basas García Á, Fernández de las Peñas C y Martín Urrialde JA. Tratamiento fisioterápico de la rodilla. Madrid: McGraw-Hill/Interamericana de España; 2003.
- * Bates A, Hanson N. Aquatic exercise therapy. Philadelphia: Saunders Company; 1996.
- * Becker BE, Cole AJ. Comprehensive aquatic therapy. 2nd ed. Boston: Butterworth-Heinemann; 2004.
- * Bragard D, Decruynaere C. Evaluación del dolor: aspectos metodológicos y uso clínico. Encycl Med-Chir. 2010; E-26-008-A-02.
- * Braun MB, Simonson SJ. Introduction to massage therapy. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2005.
- * Canamasas S. Técnicas manuales: Masoterapia. 2ª ed. Barcelona: Ediciones científicas y técnicas; 1993.
- * Cassar MP. Manual de masaje terapéutico: una guía completa dirigida al estudiante y al fisioterapeuta profesional. Madrid: McGraw Hill-Interamericana de España; 2001.
- * Castillo Montes FJ. Fisioterapia acuática. Jaén: Formación Alcalá; 2012.
- * Chaitow L, Fritz S. Guía de masaje para terapeutas manuales: cómo conocer, localizar y tratar los puntos gatillo miofasciales. Barcelona: Elsevier; 2008.
- * Clay JH, Pounds DM. Masoterapia clínica básica. Integración terapéutica-anatómica. Madrid: McGraw-Hill/Interamericana de España; 2004.
- * Clay JH, Pounds DM. Masaje terapéutico básico: integración de anatomía y tratamiento. Barcelona: Walters Kluwer-Lippincott Williams & Wilkins; 2009.
- * Córdova Martínez A, Garcés EG, Seco Calvo J. Masaje deportivo. Madrid: Síntesis; 2012.
- * Crépon F. Électrophysiothérapie et rééducation fonctionnelle. 3ª ed. Paris: Frison-Roche; 2002.
- * Davies B, Harrison R. Hydrotherapy in Practice. Edinburgh: Churchill-Livingstone; 1988.
- * de la Torre Iborra JF. Técnicas de hidroterapia y balneoterapia. Alcalá la Real: Formación Alcalá; 2013.
- * Domenico G, Wood EC. Masaje. Técnica de Beard. 4ªed. Madrid: Harcourt Brace de España; 1998.
- * Duffield MH. Ejercicios en el agua. Barcelona: Jims; 1984.
- * Ellsworth A, Altman P. Anatomía del masaje. Madrid: Tutor; 2010.
- * Esnault M. Rééducation dans l'eau. Étirements et renforcement musculaire du tronc et des membres. Paris: Masson; 1991.
- * Fernández EF. Masoterapia Profunda: manual de terapia neuromuscular. Barcelona: Elsevier Doyma; 2008.
- * Ferrandez J-C. Kinesiterapia después del cáncer de mama. Encycl Med-Chir 2010;26-570-G-10.
- * Ferrandez J-C, Theys S, Bouchet J-Y. Rehabilitación de los trastornos circulatorios de retorno. Encycl Med-Chir. 2009;26-560-A-10.

- * Ferrer Anglada J. Masaje avanzado: valoración y abordaje de las disfunciones del tejido blando. Barcelona: Elsevier-Masson; 2011.
- * Findlay S. Guía ilustrada del masaje deportivo. Madrid: Tutor; 2011.
- * Fodor L, Ullmann Y, Elman M. Aplicaciones estéticas de la Luz Pulsada Intensa. Caracas: AMOLCA; 2012.
- * Fox J, Kitchen S. Practical Electrotherapy. A Guide to Safe Application. London: Elsevier Churchill Livingstone; 2007.
- * Fritz S. Fundamentos del masaje terapéutico. 3ªed. Madrid: Elsevier; 2005.
- * Fritz S. Massage therapy review. Missouri: Mosby; 2002.
- * Gallego T. Bases Teóricas y Fundamentos de la Fisioterapia. Madrid: Médica Panamericana; 2007.
- * Gourlaquen C, Roulex JL. Aquagym: la gimnasia en el agua. Madrid: Tutor; 1994.
- * Hérisson Ch, Simon L. Hydrothérapie et kinébalnéothérapie. Paris: Masson; 1987.
- * Hoffa-Gocht-Stor-Lüdke. Técnica del masaje. Barcelona: Jims; 1985.
- * Holey E, Cook E. Evidence-based therapeutic massage: a practical guide for therapists. 2nd ed. Edinburgh: Churchill Livingstone; 2003.
- * Jardí Pinyol C. Movernos en el agua. 2ª ed. Barcelona: Paidotribo; 1998.
- * Johnson J. El masaje deportivo. Barcelona: Martínez Roca; 1996.
- * Kitchen Sh (coordinadora). Electrotherapy: evidence-based practice. 11ª ed. London: Elsevier Churchill Livingstone; 2002.
- * Kitchen Sh. Eletroterapia. Prática baseada em evidências. 2ª ed. Barueri, SP: Manole; 2003.
- * Knight KL. Crioterapia. Barcelona: Bellatera; 1996.
- * Kottke FJ y Lehmann JF. Medicina física y rehabilitación. 4ª ed. Madrid: Médica Panamericana, 1997.
- * Koury JM. Programa de fisioterapia acuática: um guia para a reabilitação ortopédica. São Paulo: Manole; 2000.
- * Koury JM. Acuaterapia: guía de rehabilitación y fisioterapia en la piscina. Barcelona: Bellaterra; 1998.
- * Hüter-Becker A, Schewe H, Heipertz W. Terapia física: termoterapia, mecanoterapia, electroterapia, ultrasonidos, fototerapia e inhalación. Barcelona: Paidotribo; 2005.
- * Lardry J-M. La sesión de masaje. Encycl Med-Chir. 2009;26-120-A-10.
- * Loving JE. Massage therapy: theory and practice. Stamford, Connecticut: Appleton & Lange; 1999.
- * Lloret Riera M, Conde Bonachera C, Fagoagaa Mata J, León León C, Tricas Moro C. Natación terapéutica. 2ª ed. Barcelona: Paidotribo; 1995.
- * Martín Cordero JE. Agentes físicos terapéuticos. La Habana: ECIMED; 2008.
- * Martínez Morillo M, Pastor Vega JM, Sendra Portero F. Manual de Medicina Física. Madrid: Harcourt Brace de España, 1998.
- * Orihuela Fernández JC. Masaje y reflexoterapia. Jaén: Logoss; 2007.
- * Pérez Fernández MR, coord. Principios de hidroterapia y balneoterapia. Madrid: McGraw-Hill-Interamericana; 2005.
- * Pilat A. Terapias miofasciales: inducción miofascial. Madrid: McGraw-Hill - Interamericana de España; 2003.
- * Prentice WE. Técnicas de rehabilitación en Medicina Deportiva. 4ª ed. Badalona: Paidotribo; 2009.
- * Reid Champion M. Hydrotherapy in Pediatrics. 2ª ed. Oxford: Butterwoth Heinemann; 1991.
- * Reid Champion M, editor. Hydrotherapy: principles and practice. Oxford: Butterworth-Heinemann; 1997.
- * Richter P, Hegben E. Puntos gatillo y cadenas musculares funcionales en osteopatía y terapia manual. Badalona: Paidotribo; 2010.
- * Riggs A. Masaje de los tejidos profundos: guía visual de las técnicas. 2ª ed. Barcelona: Paidotribo; 2010.
- * Robertson V, Ward A, Low J, Reed A. Electrotherapy explained. Principles and practice. 4ª ed. London: Butterworth

Heinemann Elsevier; 2006.

- * Rodríguez Martín JM^a. Electroterapia en fisioterapia. 3ªed. Madrid: Médica Panamericana; 2014.
- * Sagrera Ferrándiz J. Masaje en estiramiento y "técnicas complementarias". Madrid: Mandala; 2000.
- * Serratrice G. Contracturas musculares. Encycl Med-Chir. 2011;26-088-A-10.
- * Sinclair M. Pediatric massage therapy. 2nd ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2005.
- * Torre Iborra JF. Técnicas de hidroterapia y balneoterapia. Alcalá la Real: Formación Alcalá; 2013.
- * Vázquez Gallego J. Manual profesional del masaje: guía práctica. Badalona: Paidotribo; 2009.
- *Wardavoit H. Terapias manuales reflejas. Encycl Med-Chir. 2011;26-130-A-10.
- * Watson T. Electroterapia. Práctica basada en la evidencia. 12ª ed. Barcelona: Elsevier España; 2009.
- * Wessinghage T. Aquafit: un entrenamiento global de fuerza, resistencia, coordinación y movilidad. Badalona: Paidotribo; 2008.
- * Yamaguchi C. Procedimientos estéticos mínimamente invasivos. Conducta basada en la experiencia clínica y la visión de la estética actual. Vol. II. Caracas: AMOLCA; 2012.
- * Zaragoza JR, Rodrigo P. Electroestática y fisioestética. Barcelona: Nueva Estética; 1995.

Ademais da bibliografía sinalada, na páxina web do profesor (<http://webs.uvigo.es/gfuentes>), no seu apartado de "enlaces" ou ligazóns, facilítaselle ao alumnado páxinas web que poden ser do seu interese, tanto persoal como para levar adiante os traballos, sobre temática relacionada coa materia e coa saúde en xeral.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioterapia en especialidades clínicas I/P05G170V01906

Fisioterapia en especialidades clínicas II/P05G170V01907

Prácticas externas: Estadías clínicas/P05G170V01801

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Electroterapia e ultrasonoterapia/P05G170V01401

Radioloxía/P05G170V01403

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Afeccións medicocirúrxicas/P05G170V01201

Anatomía humana: Anatomía humana/P05G170V01101

Bioquímica-Física: Bioquímica e biofísica/P05G170V01102

Fisioloxía: Fisioloxía humana/P05G170V01103

Fisioloxía: Movemento funcional en fisioterapia/P05G170V01202

Fundamentos de fisioterapia/P05G170V01104

Valoración en fisioterapia/P05G170V01204

Outros comentarios

Sería conveniente:

- Darse de alta en FaiTIC (se é a primeira vez que se fai, o nome de usuario e o contrasinal é o DNI).
- Ter unha dirección de enderezo-e, pois cada vez que se dea un aviso, se suba documentación, etc., comunicarse por esta vía a tódolos usuarios da materia (alumnado e profesor).
- Nos datos persoais, ademais do enderezo-e, sería conveniente indicar un teléfono de contacto (onde se vos poida localizar rapidamente en caso de urxencia, normalmente o móbil) e subir unha fotografía (para facilitar ao profesor, sobre todo nas primeiras semanas, a identificación do alumnado)